

AZRA ERHAT

MAVİ
ANADOLU

GEZİ

Azra Erhat
MAVİ
ANADOLU

Can Yayınları: 1548
Yaşam: 104

© Azra Erhat eserleri hak sahipleri, 2004
© Can Sanat Yayınları Ltd. Şti., 2004

1. basım: Mayıs 2006
2. basım: Mayıs 2009

Yayına Hazırlayan: Faruk Duman

Kapak Tasarımı: Erkal Yavi
Kapak Düzeni: Semih Özcan
Dizgi: Gelengül Çakır
Düzeltili: Nurten Sönmezcan

Kapak Baskı: Çetin Ofset
İç Baskı ve Cilt: Şefik Matbaası

ISBN 978-975-07-0639-4

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 Fax: 252 72 33
<http://www.canyayinlari.com>
e-posta: yayinevi@canyayinlari.com

Azra Erhat
MAVİ
ANADOLU

GEZİ

CAN YAYINLARI

AZRA ERHAT'IN
CAN YAYINLARI'NDAKİ
ÖTEKİ KİTAPLARI

GÜLLEYLÂ'YA ANILAR / *anı*

İŞTE İNSAN / *deneme*

MAVİ YOLCULUK / *gezi*

MEKTUPLARIYLA HALİKARNAS BALIKÇISI / *mektup*

OSMANLI MÜNEVVERİNDEN TÜRK AYDININA / *inceleme-araştırma*

SEVGİ YÖNETİMİ / *deneme*

*Mavi Anadolu'yu bize açan
Halikarnas Balıkçısı'nın anısına...*

Gürol Sözen'in *Bulutların Altındaki Uygarlık: Anadolu* adlı kitabında yer alan fotoğrafı, bu kitapta kullanmamıza izin veren Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Gürol Sözen, Ali Konyalı ve Erkal Yavi'ye teşekkür ederiz.

İÇİNDEKİLER

Üçüncü Basıma Önsöz.....	13
ANADOLU'YU DİLE GETİRMEK	17
TROYA	23
Dokuz Şehirli Tepeye Doğru.....	23
Troya Surlarının Önünde	25
Kazdağı ve Efsaneleri	28
Homeros'un Troya Destanı	31
Boğaz'dan Yükselen Ses Dalgaları	37
Bilginlerin Troya Seferi	40
Troya, Bir Turizm Merkezi Olur mu?	44
Bilime Açılmamış İki Şehir	47
TROYA EFSANELERİ	50
Kazdağı'nın Çobanı Paris	50
Üç Güzeller	53
Belalı Güzел	56
Hektor'la Andromakhe	59
Briseis	62
Hero ile Leandros	67
GÖKOVA	71
İzmir'den Çıktık Yola.....	71
Turizme Bakanların Dikkatine	74
Selçuk'tan Söke'ye	78
İonya'nın Menderes'ten Çektikleri	81
Sputnik'ler Balat'tan Çıkmış	85
Bir Kayık Arıyoruz	88
Karantı	92
Bodrum.....	95
Körfeze Açılıyoruz	99

Pembe Beyaz Şehir	104
Altmış Altı Bük	107
Bu Yaz Gökova'ya Gelin!	111
SALMAKİS EFSANESİ	116
BERGAMA	120
Philemon ile Baukis yahut Sevgi Ağacı	120
İSTANBUL-ALANYA	123
Bir Turistle İstanbul'dan Çanakkale'ye	123
Otomobil Yolculuğu Başlıyor!	126
Bergama'da Daha Neler Olabilir?	130
Otelcilik-Müzecilik	134
Menderes Ovası'nda Pembe Zakkumlar!	139
21 Kilometrede 380 Viraj!	141
Aydın-Antalya Arası	144
Türkiye'nin Rivyerası	146
BİR YOLCULUĞUN SONU	150
KÜLTÜR FİLMLERİ	154
SARDES, ALTIN DİYARI	157
Karısına Tutkun Kral	160
BEŞPARMAK DAĞLARI	163
Endymion	163
MİLET	167
Sevgi ile Can	167
“EPHESUS BY NIGHT”	178
IŞIK ÜLKESİ	185
1969 MAVİ YOLCULUĞU	190
Kan Ter İçinde	190
İnsanca	191
Renk Renk	191
Özünü Değil!	192
Gölge	193
Açık-Kapalı	195
ANIT-KENT? ANIT-KÖY?	197
HALİKARNAS BALIKÇISI	207
HALİKARNAS BALIKÇISI'NI YAŞAMAK	211
MAVİ GEZİ BİR AĞAÇTIR DALLARI DENİZ	215
PİSLİKLE TURİZM OLMAZ	221

Üçüncü Basıma Önsöz

“Mavi Anadolu”yu üçüncü basıma vermek için bir daha okudum. Kimi yerde sevinerek, kimi yerde üzülererek okudum. “Anadolu’yu dile getirmek” başlığı altında, ilkin 1956’da yazdığım yazı yirmi yılı aşkın bir süreyi doldurduğu halde, güncelliğini yitirmemiş. Bu alanda kaç arpa boyu yol aldığımız, neler yapıp, neler yapmadığımız bugün de tartışma konusu olabilir ve olmaktadır. Hemen söyleyeyim, görünen şudur ki, kimi çevrelerde dev adımlarla ilerlenmesine karşın, kimileri de çağa ayak uydurmak ve özellikle bilim ve kültürde geri kalmışlığımızı gidermeye çalışmak şöyle dursun, tam tersine, çağdışı karanlığa dönmek için akıl almaz bir direnişe saplanmışlardır. Daha düne kadar bu görüşteki çevreler devletin yönetici kadrolarını ellerinde tutmaktaydılar. Bilim ve kültür alanında Atatürk’ün çizdiği yolda yürümeyi sürdürmek yerine, Cumhuriyet Türkiye’sinde benimsenen, benimsenmesi gereken ilkeleri yıkmaya uğraşmakta, bilim ve kültür kurumlarımızın ilerlilik yolundan değil de, tam tersine kavramları altüst ederek geriye gidilmesi için çaba harcamaktaydılar. Bu tutumun sonucu olarak geçen yirmi yıl içinde devletten beklenen etkinlik gerçekleşmemiş ve Milli Eğitim Bakanlığı çalkantılara kurban giderek doğru dürüst bir eğitim politikası sürdürememiş, yaz boz tahtası olmaktan kurtulamamıştır. Aynı acıklı durum yeni kurulan Kültür Bakanlığı’nda da görülmüştür. Bugün her iki devlet kurumunda benimsenen düzeltme ve onarım çabaları ne denli

içten olursa olsun, güven bir kez sarsılmış, devlet kapısından bir iş çıkmayacağı kanısı egemen olmuştur. Yirmi yıl içinde devletin eğitici kültür alanında bıraktığı boşlukları doldurmak özel girişime kalmıştır. Uzun süreç içinde kamu kuruluşlarının etkinliği bürokrasi derdinden kurtularak bir sonuç alınmasını sağlayabilir. Böyle olmasını dileriz, ne var ki görünen başıboşluk ve almış yürümüş olan keşmekeş içinde bu etkinliğin rayına oturtulması kolay olmayacaktır, bu da apaçık bir gerçek.

Bu çevrelerin dışında sevinilecek ileri adımlar atılmıştır gene de. Yirmi yıl içinde, sözü geçen yazımızda etkinliğe çağırdığımız arkeoloji ve bilim kurumları bir yandan araştırmalarını ilerletirken, öte yandan da bilimin kültür olması yolunda yararlı çabaları başlatmış bulunmaktadırlar. Bu süre içinde arkeoloji nice nice yeni alanlar açmış ve kuşak kuşak arkeologlarımız yurdun her dönem tarihini aydınlatmak konusunda Atatürk'ün bekleyişini karşılamışlardır. Toprakta çıkarılan yapıtlar, anıtlar birbirini kovalarken, bunların korunması için onarım, açık hava müzeleri ve kapalı müzeler en yeni yapım ve sergileme yöntemlerine göre düzenlenmiştir. Artık Troya, Efes, Bergama, Aphrodisias, Side, Perge, Termessos, Kaunos, Arykanda, Limyra ve daha nice nice öğrenlerimiz, kazı yerlerimiz turistlerin gemilerle, otomobillerle ve otokarlarla akın ettikleri, vızır vızır işleyen kalabalık yerler olmuştur. Karayollarında görülen yararlı ilerleme bu canlılığın başlıca etkenidir. Buralarda vurguladığımız bazı gereksinmelere önem verilmedi denemez. Örneğin tuvaletlerin temiz tutulması gereğine kimi yerlerde uyulmuş, ama geri kalmışlığın başlıca simgesi olan pislik bugüne dek turistik diye geçinen yerlerde ortadan kaldırılmamıştır. Turizmin ilkelerini saptamakta ve daha önemlisi, onları uygulamakta ne yazık ki tam bir bocalama içindeyiz bugün de. Özel girişimler devletin yapmadığını, yapamadığını büyük kazançlar sağlayarak yapıyorlar: Turizm işletmeleri gün geçtikçe çoğalıyor, turizme açılan yerler, yöreler giderek artıyor. Bunların birisi de Mavi Yolculuk alanıdır. Yirmi yıl geçti ama Halikarnas

Balıkçısı'nın istemi de düşleyemediği biçimde gerçekleşti: Bodrum Türkiye'nin bir numaralı turistik merkezi oldu, Mavi Yolculuk da birkaç sanatçı ya da sanatseverin tekelin-den çıktı. Bu gelişmenin elbette ki iyi ve kötü yanları vardır, tartışılır: Bodrum'a akın bembeyaz Ege kentini epey bozdu, çevreye ve tüm kıyılarımıza dikilen tatil köyleri çevre kir-lenmesine, kıyı yağmacılığına, daha bir sürü sorun ve dert-lere neden olmaktadır. Mavi Yolculuk da bu kitabın ilk yazıldığı günlerdeki Mavi Yolculuk değildir artık. Issız koy-lar kalabalıklaştı, her bükte birkaç yat veya tekne bulmak olağan karşılanır oldu. Bu yö-relere her yıl karadan ve denizden gelen gezginlerin sayısı artmaktadır. Bu artışla birlikte o yöreleri gereğince gezmek, görmek için kılavuza da gereksinim duyulmakta. Bir ya da birkaç yolculuğun anlatımı ile sınırlı "Mavi Yolculuk" gibi gezi yapıtları yeter-siz olmakta, herkesin her zaman kullanabileceği güncel, nesnel bilgiler veren, çizimli, haritalı el kitapları aranır olmaktadır. Türk arkeologlarının bu yirmi yıl içindeki çalışmalarını övmek gerekirse de, araştırma ve buluntularını dışavurmak, geniş çevrelere tanıtmak için yayım yap-mak yönünden pek başarılı olmadıklarını vurgulamalı.

Ege kıyıları üstüne yayınlar yabancıların elinden Türk yazarlarının eline geçmemiştir daha. Bugüne bugün oku-nan ve satılan kitaplar çoğunlukla İngilizce yazılmış Freya Stark'ın, Lord Kinross'un, George Bean'in, Denham'ın kitaplarıdır. Türk arkeologlarının bile yapıtlarını yabancı dilde, özellikle İngilizce olarak piyasaya sürdükleri dikkati çekmektedir. Turistler için hazırlanan ve çokluk ören, kazı yeri ve müze girişlerinde satılan resimli kılavuzlar Türk yazarlarının kaleminden çıkmış olsalar bile, yabancı dildeki çoğu zaman yetersiz ya da yanlış çevirileri ile sergilenmek-tedir. Türk gezgininin arkeolojik varlığımıza ilgi gösterme-diği, bu konuda yazılmış kitapların satılmadığı yanlış kanısı Türkçe kılavuzların basılmasına engel olmaktadır. İç turiz-min yayıldığı bu yıllarda Türkçe yazılmış yeterli ve değerli kılavuzların okuyucu ve alıcı bulacağını kanıtlamak ve yayınevlerimizi bu konuya özendirmek Türk yazarlarının

çabasına bağlıdır.

“Mavi Anadolu”nun ilk baskısında dile getirilen başka bir istek de en başarılı biçimde gerçekleştirilmiştir: Yurdumuzun zenginlikleri radyo ile halkımıza tanıtılsın, sevdirtsin, benimsetilsin diyordum. Radyo bu görevi umduğumuzdan daha başarılı bir biçimde haftalık programlarla yapmaktadır. Televizyona gelince, belgesel film yapımına ne kadar yer verirse o kadar başarılı ve ilgi çekici olmaktadır. Türk filmcileri arasında bilincine varılmaya başlanan bu gereksinimden bugüne dek birkaç değerli belgesel doğmuşsa da, daha başarılı ve kapsamlılarının bunları izleyeceğine hiç kuşum yok. Kültür zenginliklerimizi hem içerde, hem dışarıda tanıtmaya, tanıma ve geniş halk yığınlarıncaya benimseme yolunda sağlam adımlarla ilerlemekteyiz. Devletin bu-güne dek gösterdiği ilgisizlik, duyarsızlık son yıllarda turizmin epey gerilemesine neden olmuştur. Bu yoldan dönüleceği ve hatta eğitim programlarına turizm ve tanıtmaya konusunda dersler konacağını sevinerek öğrendik.

Yirmi yıl önce “Mavi Anadolu”yu yazmakla iyi etmişim, kültür kalkınmamızda bir doğruya parmak basmışım. Kitapçığın bugün üçüncü kez basılmasına şu yönden de seviniyorum ki, okurlarım 1956 yılından bu yana olup bitenler arasında bir karşılaştırma, bir kıyaslama fırsatını bulacaklar. Bu amaçla yirmi yıl içinde gazete ve dergilerde bu konuda yazdığım bazı yazıları da bu üçüncü baskıya almayı uygun gördüm. Sonuçta Atatürk devrimleriyle açılan Anadolu’ nun eski kültürlerini özümseme yolunda bunca olumsuz engelleme, ters tepki ve çağdışı anlayışa karşın durakladığımız çıkacaktır ortaya. Bundan sonrası daha ileriye gitmek olsun. Ülkemizin bilime de, kültüre de açılacak alanları sonsuzdur.

Azra ERHAT
Kasım 1978

Anadolu'yu Dile Getirmek

Çanakkale'den Antakya'ya, İstanbul'dan Hopa'ya, Akdeniz veya Karadeniz kıyılarınca gidelim, Anadolu topraklarını, düzlük, yayla, dağ, ırmak veya göl olsun, karış karış dolaşalım, binlerce yıllık bir tarihin izlerini taşımayan bir karış toprağa rastlamayız. Ne mutlu Anadolu'luyum diyene, yazasım geliyor. Öyle ya, uygarlıkların dolup kaynaştığı bu toprak üstünde dünyaya gelmek, onların beşiğinde çeşitli kültürlerin seslerinden bir ninni ile sallanmak az mutluluk mu? Ama bu uygarlıkların izlerini görüyor, bu kültürlerin seslerini duyuyor muyuz bizler? Zaman hepsini bir yığın toprakla örttü, yıkılmış beldelerin yerleri, yüksekliği, çevredeki toprak sathını biraz aşan tepeliklerden, höyüklerden belli. Bu geçmiş, göçmüş uygarlıklar ne diyor bugünkü Türk insanına?

Troya'da, Bergama'da, Efes'te otlarla örtülmüş taşlar arasında yürürken, bu taşlar bize şair Homeros'tan, Kral Attolos'tan, filozof Herakleitos'tan ve buralarda yaşamış nice nice insanın maceralarından bir şeyler anlatıyor mu? Bu taşların, yüzyıllar boyunca üzerlerinde yaşayan Anadolu köylüsüne bir şeyler söylediklerine ben inanıyorum. İlkçağın bu topraklarla yoğrulmuş, üst üste tabakalaşmış uygarlıkları bugün orada yaşayan insanların geleneklerini, göreneklerini kuşkusuz etkilemiştir. Ama izler silinmiş. Biz bu etkileri onları akıl yoluyla incelemedikçe, göremez, anlayamayız.

Bir Batılı aydın Troya, Efes veya Bergama'yı gezince, çocukluğunda duyduğu birçok efsaneleri, okuduğu birçok kitapları, müzelerde gördüğü birçok sanat eserlerini hatırlar. Bizim müzelerimiz ilkçağın en seçkin sanat eserleri ile dolup taşar, ama biz bu eserleri konuşurmak yolunu bulamamışız daha.

Batı kültürüne yöneldiğimiz zaman, Fransız, İngiliz veya Alman felsefesini, edebiyatını, sanatını incelerken, bunların hep bir temele, Yunan-Latin ilkçağına dayandığını gördük. Bu temele kök salmış Batı düşüncesini, temele inmedikçe, iyice kavrayamayacağımızı da anladık. Önümüzde yüzyıllarca gelişmiş bir uygarlık ve kültürün çağdaş ürünlerini toplamak, incelemek varken ve bu iş de geri kalmış bizlerin bütün vaktimizi, gücümüzü alacak genişlikte iken, Avrupa kültürünün temellerine nasıl inelim diye düşündük. Fransızca, İngilizce, Almanca öğrenelim dedik, bu dillerin aracılığıyla Batı'nın kültür temellerini anlarız. Anladık mı, anlamadık mı, o başka mesele. Okullara Latince, Yunanca öğretiminin konması için yıllarca savaşlar oldu. Bu dava geniş bir hümanizmanın kurulması için atılan bir adımdı, Türkiye'de kurulacak bir hümanizma yalnız Yunan-Latin ilkçağına dönmekle de meydana gelmezdi. Anadolu, Hitit uygarlığının da merkezidir. Lydia, Phrygia, Karia gibi Küçük Asyalı denilen uygarlıkların arasında Yunan; ancak Anadolu'nun konukları arasında bir konuktur. Her gün Anadolu topraklarının altından bu tabakalaşmış uygarlıkların kalıntıları meydana çıkıyor. Bilim adamları kazılarla gün geçtikçe artan kültür malzemelerini ortaya çıkarıyorlar. Atatürk bu malzemeyi kültür olarak benimsememiz için bir çığır açtı: "Anadolu'ya gelmiş geçmiş bütün kültürler bizimdir," dedi. Hitit'ten Latin'e kadar Anadolu'nun bütün ilkçağını aydınlatmak yolunda girişilen araştırmalara geniş olanaklar sağladı. İstanbul ve Ankara üniversitelerinde eski dil ve arkeoloji bölümleri bu amaçla kuruldu. Türk Tarih Kurumu bu hizmet için açıldı. Bir

yandan da çeviri işine girildi.

Bu iş bir kültür işi olarak başarılabilir mi?

Önümüzdeki engeller büyüktü. Klasik kültür içinde yetişmiş Türk unsurları yoktu. Yunan öncesi uygarlıkların dillerini öğrenip bu çağların incelenmesini sağlamak bir bakıma kolaydı, çünkü Yunan öncesi çağlardan elimize geçen yazı malzemesi eninde sonunda çeşitli çiviyazılarını öğrenmekle çözülebilir. Oysa Yunan-Latin ilkçağı dal budak salmış bir edebiyatın kaynağıdır. Yunan-Latin uygarlıkları bugün tarihten silinmiş iseler de, Batı kültürünün temelinde filiz verdikleri için ölü sayılamazlar. Yalnız Eski Yunanca'yı veya Latince'yi birer ölü dil olarak öğrenmekle bu kültürü kavrayamayız. Onu bütün yazı anıtlarıyla kapsamak, benimsemek yolunda emekler harlandı. Milli Eğitim Bakanlığı Klasikler çevirisine girişti. Klasikleri biz geniş bir anlayışla Batı ve Doğu dünyasında insanın görüş ve anlayışına temel olmuş eserler diye ele aldık. Bir yandan da üniversitelerimizde öğretilen Latince ve Yunanca'nın yanında birkaç lisede de Latince öğretimine başlandı. Bu iş başarı ile sonuçlanmadı. Parça parça olarak değil, toptan ele alınırsa başarılabilecek bir işti. Liselerde Latince öğretimi bir müfredat programının dar çerçevesini aşamadı, kültür ışığı saçmadı.

Bir yandan da memlekette kazılar devam edegelir. Türk bilginlerinin bu yolda önemli bir ileri adım attıkları besbellidir. Yirminci yüzyılın başlangıcına değin yabancı arkeoloji araştırmacılarının tekelinde bulunan Anadolu, Türk bilimine açıldı. İstanbul ve Ankara üniversitelerinin arkeoloji bilginleri kimi zaman Tarih Kurumu' nun, kimi zaman üniversitelerin sağladığı olanaklarla, kimi zaman da bir Avrupa bilim kurumu ile işbirliği ederek, Anadolu'yu taramaya koyuldular. Bugün Anadolu' da araştırmalara açılmış arkeoloji istasyonları yüzlerce. Türk arkeolojisi uluslararası bilim kurullarının Anadolu'daki araştırmalarına katılabildi. Ancak uluslararası işbir-

liğine dayanarak ilerleyebilen bilim için bu bir başarıdır.

O halde bilim bugün üstünde yaşadığımız Anadolu topraklarında tabakalaşmış uygarlıkları bize tanıtmak, kültürümüze mal etmek bakımından dil öğretiminin veya edebiyat çevirilerinin başaramadıklarını Türk arkeolojisi mi başaracaktır? Bu kazılar şüphesiz ki, çığır açıyor, eski İzmir, Side, Perge gibi birkaç yıl önce hiç tanınmayan şehirler meydana çıkıyor. Ama bunların meydana çıktığını bu ülkede kaç kişi biliyor, topraktan çıkınca müzelere kapatılan buluntular kaç Türk çocuğuna canlı bir bilgi sunuyor?

Eski çağlar biliminin memleketimizde iyi yolda yürüdüğüne eminiz. Ama bilim bilimdir; o, bilim ocaklarının dört duvarı arasında kapalı kalırsa, ışığını dışarıya çok yavaş sızdırabilir. Bizimse çok büyük bir hızla ilerlememiz gerekmektedir. Bilimin buluntularını bilim adamlarının yoğurmasını, çiğnemesini, yenir yutulur, sonra da sindirilir bir besin haline getirmelerini istiyoruz. Bilim güzel ama kültür bekliyoruz biz.

Topraklarımızdan çıkan her taş bir kültür kıvılcımı saçabilir. Sorun onu değerlendirmekte, yaşayan bir insan davasının geniş yüzeyinde bir mozaik taşı gibi yerleştirmekte. Arkeoloji buluntuları yalnız bilginlerin açıp okudukları kitaplarda, dergilerde ilan edilmekle kalmamasın, sonra da müzecilik politikasını hâlâ benimseyemediğimiz için seyircisiz kalan buz gibi müzelerimizde ölü birer taş gibi saklanmasın. Anadolu'nun kazı yerleri ancak birkaç yabancı turistin türlü güçlükleri yenerek kırk yılda bir gezdikleri; otlarla bürünmüş, yılanlarla dolu ulaşılmaz birer kültür mezarı olarak bırakılmasın.

Bunları söylediğimiz zaman, bize maddi olanaksızlıklardan veya bilirkişî kıtlığından dem vuruluyor. Evet kazılar, araştırmalar para ister, müzelerin bakımı, bilirkişîlerin yetiştirilmesi de zaman ve para ister, ama topraklarımızın var olan zenginliklerini bu ulusa tanıtmak, sevdirmek para ile ilgili bir iş mi? Sanmıyorum. Semen-

direk Adası'nda bir gün bir araştırmacı, kolları kırılmış bir zafer heykeli çıkarmıştır denizden; pek de güzel değildir bu zafer. Ama gelin görün ki, Louvre Müzesi'nin giriş merdiveninin tepesinde kanatlarını milyonlarca seyirciye açan bu heykel, gel zaman git zaman Paris'in bir özgürlük sembolü oluvermiştir. Bergama'dan alınıp götürülen Zeus Sunağı Berlin'de koca bir müze haline getirilmiştir. Bergama'da ise bir okul çocuğunun yaptığı sunağın ufacık, beceriksizce bir maketi görülür. Avrupa bizim topraklarımızdan çıkan eserleri değerlendirmesini bilmiş, biz bilmiyoruz. Bu bir para meselesi değil, bir kafa meselesidir.

Topraktan çıkardığı güzel bir heykeli arkeologlarımızdan biri radyo ile, gazete ile bize tanıtırsa, bulma coşkunluğu içinde bu ulusa bir mesaj gönderse, dese ki: "Ey Türkiyeliler, bir buğday tohumu gibi sizin toprağınızın altında gizlenen bu eseri yeryüzüne çıkardım, bir define buldum, bu define sizin hepinizindir, gelin ona bakın!" Bu ulus ona bakmaz mı? Güzelliğini, çirkinliğini ölçüp biçmez, değeri üzerinde fikir yürütmez mi? Sonra da kendi malı gibi kendisine emanet edilen bu eserin çalınmaması, kırılmaması için bekçilik etmez mi? Bu memleketin okumuşu okumamış bugüne değin kültür varlıkları ile ilgilenmemişse, bugüne değin ona hiçbir kültür propagandası yapılmamış olduğundandır. Bilmiyor, bilse benimser ve bakar. İşte bilim adamlarımızdan bu işi de yapmalarını beklerdik.

Türkiye'de kökleşebilecek bir hümanizmaya bu basit yollardan gidilmelidir bizce. İlk iş bu topraktan çıkan her şeyin bizim olduğuna inanmak, inandırmaktır. Batı kültürünün temeli diye Avrupa'da, Amerika'da aradığımız değerlerin hepsi Anadolu'dan çıkmadır. Fransızca yoluyla Latince mi öğrenelim? Hayır. Çanakkale'nin birkaç kilometre ötesinde Troya yıkıntılarını herkese açarak, Homeros'un destanlarını okumanın çarelerini bulalım. Öğrenme hevesimiz havada kalan soyut kav-

ramlara tutunmak için boşuna çırpınmasın, gözümüzün gördüğü, elimizin değdiği taşları ve toprakları konuşuralım. Bize kitaplardan çok daha fazla bilgi vereceklerine hiç şüphe yok. Kültürümüze de temel olabilirler, çünkü zaten üzerine bastığımız topraktan çıkmadırlar. Biz ilk-çağ kültürlerinin doğrudan doğruya mirasçılarıyız. Ne yazık ki, Avrupa bu kültür mirasımızı elimizden almış, bizi bu mirasa yabancı kılmak için elinden geleni yapmış. Zamanla da yabancı olmuşuz gerçekten.

Bu kültür mirasını Türkiyeli insanlara kısa yollar-dan benimsetmek her Türk aydınınının ilk ödevi olmalıdır.

1956

AZRA ERHAT

MAVİ ANADOLU

GEZİ

Topraklarımızdan çıkan her taş bir kültür kıvılcımı saçabilir. Sorun onu değerlendirmekte, yaşayan bir insan davasının geniş yüzeyinde bir mozaik taşı gibi yerleştirmekte. Arkeoloji buluntuları yalnız bilgilerin açıp okudukları kitaplarda, dergilerde ilan edilmekle kalmasin, sonra da müzecilik politikasını hâlâ benimseyemediğimiz için seyircisiz kalan buz gibi müzelerimizde ölü birer taş gibi saklanmasın.

Mavi Anadolu, “Topraklarımızda yeşermiş her kültür bizindir” anlayışıyla yola çıkan Anadolu hümanizmasının önde gelen isimlerinden **Azra Erhat**’ın tadına doyumaz kitaplarından biri. Anadolu’dan gelip geçmiş uygarlıkları, sanatları, kentleri, insanları ve düşünsel yapılarıyla değerlendiren bu yazılar, yazarın *Mavi Yolculuk* adlı eserinin devamı niteliğini taşıyor. Azra Erhat bir kere daha yurdumuzun eşsiz güzellikleri arasında duygusal ve sıcak bir geziye çıkarıyor okuyucusunu.

KAPAK RESMİ: MURAT SARICA

ISBN 978-975-07-0639-4

9 789750 706394

<http://www.canyayinlari.com>